

جایگاه سفر در قرآن و احادیث

مدیر موزه بزرگ خراسان گفت: آیاتی در قرآن مانند «فسیرو فی الارض» داریم که قرآن از انسان خواسته است در زمین گردش کند تا بیش تر بداند و از سرنوشت دیگران عبرت آموزی کند. امام علی(ع) نی در این زمینه می فرمایند که مردانگی در سفر بخشیدن ره توشه به هم سفران است.

مدیر موزه بزرگ خراسان گفت: آیاتی در قرآن مانند «فسیرو فی الارض» داریم که قرآن از انسان خواسته است در زمین گردش کند تا بیش تر بداند و از سرنوشت دیگران عبرت آموزی کند. امام علی(ع) نی در این زمینه می فرمایند که مردانگی در سفر بخشیدن ره توشه به هم سفران است.

جایگاه سفر در قرآن و احادیث به گزارش ایکنای از خراسان رضوی، علی صفرنژاد، مدیر موزه بزرگ خراسان، امروز، ۲۷ مهرماه در بیست و سومین نشست از سلسله نشست های تخصصی موزه دانشگاه فردوسی مشهد با عنوان «تاریخچه سفر در ایران» که در باشگاه مفاخر و پیشکسوتان دانشگاه فردوسی برگزار شد، اظهار کرد: نیاز به سفری نیازی فطری و همگانی برای همه انسان هاست که به منظور رسیدن به اهدافی چون شناخت ناشناخته ها، امید به زندگی و اثبات توانایی انجام می گیرد که البته انسان در سفر به خودشناسی نیز می رسد و عبارت سیر آفاق و انفس نیز به منظور خودشناسی مورد استفاده قرار می گیرد.

وی افزود: سفر انواع مختلفی دارد و شامل سفر فیزیکی و سفر درونی می شود. سفر فیزیکی به جا به جایی های فیزیکی اطلاق می شود، اما سفر درونی به سفری اطلاق می شود که از آن سفر اندیشه و تفکر انسان ها و خودشناسی انسان نیز استنباط می شود

مدیر موزه خراسان با اشاره به عبارت «سیر آفاق و انفس» تصریح کرد: در این جا آفاق به معنای سرزمین ها و انفس نیز به معنای همان سفر درونی و روحانی است و در مجموع سفر فقط بعد مسافت نیست و اگر تحولی در ما ایجاد شود، سفر اتفاق افتاده است. در ایران بیش از ۳۲ معنا برای فرهنگ وجود دارد و این نشان دهنده اهمیت مسائل فرهنگی در ایران است که سفر نیز بخشی از فرهنگ محسوب می شود.

وی در خصوص آیاتی که در قرآن درباره سفر آمده است، بیان کرد: آیاتی در قرآن مانند «فسیرو فی الارض» داریم که قرآن از انسان خواسته است در زمین گردش کند تا بیش تر بداند و از سرنوشت دیگران عبرت آموزی کند که البته خاطره سازترین اوقات بشر زمانی شکل می گیرد که انسان سفر کند، چرا که ملاقات با دیگران سبب تحول شخصیت انسان می شود. انسان ها در سفر به پختگی و کمال می رسند همان طور که در شعر نیز آمده است: «بسیار سفر باید تا پخته شود خامی». قرآن در جایی دیگر هم چنین عنوان می کند که «أَقْلَمُ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ ...» آیا در زمین گردش نکردید؟ و در این جا نیز اهمیت سفر را گوشزد می کند.

صفرنژاد با اشاره به حدیث امام علی(ع) درباره سفر اظهار کرد: ایشان در این زمینه می فرمایند که مردانگی در سفر بخشیدن ره توشه به هم سفران است. در زمانی که در دنیا چیزی به نام سفر وجود نداشت در ایران افراد سفر می کردند و سفرنامه نیز می نوشتند. نخستین سفر انسان به این عالم خاکی، سفر هبوط است که دکتر شریعتی نیز کتابی در این مورد نوشته اند و می نویسند که انسان وقتی از بهشت رانده شد، شروع به آگاهی کرد. پی یر لوئی نیز سفر به مشرق زمین کرد و آثاری را نوشت. وی می خواست آداب و سنن فرهنگ مشرق زمین را کشف کند.

مدیر موزه خراسان تأکید کرد: در جایی دیگر، سفر به عنوان سلوک مطرح می شود که این در منطق الطیر عطار و سیرالعباد الی المعاد سنایی مطرح شده است، پس سفر با هدف پیمودن و کسب تجارب فلسفی انجام می گیرد. مولانا نیز در این زمینه می گوید: «هر کسی کاو دور ماند از وصل خویش بازجوید روزگار وصل خویش». مسئله سفر در اسطوره ها نیز مطرح شده است که برای مثال سفر اسطوره ایشتر به جهنم در جست و جوی معشوقش انجام می گیرد.

صفرنژاد با اشاره به اینکه سفر از عالم زندگان به عالم مردگان نیز نوعی سفر محسوب می شود، بیان کرد: سفر ها در مجموع به منظور اثبات توانایی، امید به زندگی و شناخت ناشناخته ها انجام می گیرد، البته گاهی نیز سفرها از جمله تبعید اجباری است، اما باز هم تأثیر خود را می گذارد و سیر آفاق و انفس در سفر شکل می گیرد.

وی در خصوص اهمیت گردشگری، افزود: جهانگردی، مجموعه فعالیت هایی است که افراد به سایر محل ها اقامت می کنند و به شخص گردشگر نیز توریست می گویند که البته پرسشی در این جا مطرح می شود که برخی برآنند که آیا گردشگری یک صنعت

است یا خیر.

گردشگری در واقع لوکوموتیو کشور است که هم بعد فرهنگی و هم بعد اقتصادی دارد، چرا که اگر سفر نباشد فرهنگ در جا می زند و ساکن و راکد می ماند.

مدیر موزه خراسان در خصوص تاریخچه نهادهای جهانگردی در ایران افزود: در سال ۱۳۱۴ شمسی رضاشاه اداره جلب سیاحان خارجی را تأسیس کرد، در سال ۱۳۲۰ نیز شروع به ایجاد شورای عالی جهانگردی کرد و سپس محمدرضا شاه سازمان جلب سیاحان را به وجود آورد. پس از انقلاب نیز وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به وجود آمد، هم چنین در سال ۷۶ سازمان ایرانگردی و جهانگردی در ایران شکل می گیرد و در سال ۸۲ سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و در ادامه سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری به وجود می آید و در حال حاضر ما وزارت میراث فرهنگی داریم.

صفرنژاد با اشاره به لغت توریسم بیان کرد: این لغت از لفظ ترن گرفته شده است که به معنای دور زدن و گشتن است. اولین بار اصطلاح توریسم نیز در سال ۱۹۳۷ میلادی مطرح شد و در این جا ذکر این نکته ضروری است که سفر زیارتی نیز از جنبه های دیگر سفر است که در همه دنیا نیز وجود دارد.

مدیر موزه خراسان درباره راه ها در دوره هخامنشی افزود: در دوره هخامنشیان ۲۴۰۰ کیلومتر راه استاندارد داشتیم. ما علاوه بر بحث سفر از نظر ملی، سفر در فرهنگ و اعتقاد مسلمانان را نیز داریم که این به مبحث انصار و مهاجرین و سفر آنها اشاره دارد. در روایات دینی آداب سفر داریم که بیان می کند در چه تاریخ هایی نباید سفر کرد و این اهمیت مسئله سفر را می رساند.

صفرنژاد درباره مصادیق سفر در ادبیات فارسی بیان کرد: مفهوم سیر و سفر در شاهنامه فردوسی نیز آمده است و تمام پهلوانان مانند رستم باید در ابتدای راه پهلوانی از زابلستان، سفری را آغاز کنند که هفت خوان رستم همین مطلب را تأیید می کند. سفر کی کاووس به آسمان نیز از دیگر مصادیق است که این یک سفر از موضع خودخواهی و نوعی دست اندازی به مایملک خداوند است که در همه جا نیز نهی شده است.

وی ادامه داد: در خصوص سفرهای سعدی نیز باید بگوییم که کتاب گلستان و بوستان کاملاً به این موضوع اشاره دارد و در تمام کتبش البته این مسئله وجود دارد، اما ناصر خسرو نیز یک سفرنامه به شکل منسجم دارد. دیگر شاعر بزرگ که این مسئله را در دیوان خود جای داده است، حافظ شیرازی است که در این باره می نویسد:

کشتی نشستگانیم ای باد شرطه برخیز
باشد که بازبینی دیدار آشنا را

صفرنژاد در پایان در خصوص هجرت و سفر تمدن ساز امام رضا(ع) به خراسان گفت: یکی از هجرت های تمدن ساز بشری، هجرت امام رضا(ع) از مدینه به مرو بود که در حال حاضر تمام کاروانسراها و ایستگاه ها نیز مورد شناسایی قرار گرفته و این یک هجرت تمدن ساز بوده است. در ارتباط با جهانگردان بزرگ ایرانی نیز باید بگوییم که ابن بطوطه مراکشی، یاقوت حموی و ابن حوقل از جمله جهانگردان بزرگ هستند که ارتباط فراوانی با تجار داشتند و این ارتباط در گذر زمان سبب روی آوردن تاجران به شعر نیز شده است.